

УЗ „БАГАТЕЛЕ ЗА ЈЕДАН ПОКОЉ”, У ИЗДАЊУ „УКРОНИЈЕ”

Легенда о Селину Величанственом

У велику књижевност ушао је као у своју кућу и ту остао. Хтели су, али таква величина не може се игнорисати. Његов узнемирујући поглед и писање фасцинирали су једне и до беса доводили друге. То његово осећање живота, тај стил, то гађење према лицемерју модерног света, ванвремено струјање аријевске крви тог аутентичног Келта, то сећање на златно доба, ти извесни моменти лепоте и музике, једном кад се прочитају не заборављају се. Пророци у данашњем свету су осуђени да буду парије. Он је то знао, али се није поколебао

Пише: Драган М. Ћирјанић

ПЕСНИК

Ево, најзад, пред нама је песник, пророк и мистик. Један бесмртни дух.

Као друид келтског пророчишта, грмео је Селин светим гневом своје оракуле о тамној страни човека, посрнулог у блато западне цивилизације. „Не стварамо више митове и легенде. Аријевци нису више породица. Нема солидарности...” Упозоравајуће делују речи из његове докторске тезе о Земелвајсу: „Проклет нека је онај ко не може изабрати пут који доликује судбини наше расе.”

У нашој анестезираној културној јавности, појава превода неколико Селинових дела прошла је незапажено, а само за ретке представљала је мали празник и гозбу. Није међутим увек тако било. Заборав, равнодушност и ћутање нису могли прекрити величину као што је Селин. А он никога не оставља равнодушним. Узнемирујући поглед и писање овог човека фасцинирао је једне и разбеснео друге. Троцки је рекао за њега да је „ушао у велику књижевност као што људи улазе у сопствену кућу”. Дошао је да би остао. Није могао бити игнорисан... Ко је Луј Фердинанд Селин?

Могло би се о Селину причати до сутра. То његово осећање живота, тај стил, то гађење на лицемерје модерног света, то струјање аријевске крви ван времена, тог аутентичног Келта, то сећање на златно доба, ти извесни моменти лепоте и музике, једном кад се прочитају не заборављају се. Селин покреће велике таласе страсти, снажне емоције. Он је најзначајнији писац XX века.

Код нас је дуго био познат само по свом првом роману *Путовање на крај ноћи*. Тек скоро, последњих година, појавили су се:

Смрт на кредит

,
Од замка до замка

,
Север

,
Земелвајс

и цео број часописа Градац посвећен њему.

Романом *Путовање на крај ноћи* најавио је један сасвим нови стил писања. Увео је

непосредан говор у књижевност; транспоновео је говорни стил у писану реч. Увео је арго, језик улице, на велика врата књижевности. То не значи да је писао лако, напротив. Транспоновање је суптилан, деликатан и тежак посао. Описао је своје учешће у Првом светском рату, боравак у француској колонијалној Африци, одлазак у Америку и повратак у Париз, таквом снагом делиријума и гротеске, мешавином фантазије и стварности, не верујући у илузије Прогреса и идеје Човека. „Изнад свега хоћу да живим живот пун великих криза, јер хоћу да знам и да схватим”, писао је још као млади кадет. Доктор медицине, Селин је исписивао анамнезу и дијагнозу болести модерног човека. Жид је о њему рекао да Селин „не описује стварност, већ халуцинацију коју стварност производи у нама”. Селин каже да је створио „емотивни стил”, „емотивну симфонију”, „осећајни набачај”. „Хтео бих да у речима буде пронађено певање душе... У почетку беше емоција, а не реч. Човек је прво певао а не говорио.”

Рабле, Вијон и Селин чине једну линију у француској књижевности, која је значила промену синтаксе и увођење говорног језика, који је разбио окошталу фразу академског писања. Они су велики побуњеници и ствараоци стила, иноватори француског језика који су скупо платили своју слободу, слободу језика. У тој слободи и лежи прави разлог Селинове изопштености јер је осећао да је у језику тајна бића и да је уштогљени академизам језика сигуран знак смрти духа и тихе смрти народа.

„Умео је да нађе истину” каже за њега Езра Паунд. Нико није тако „провалио” ово наше доба као он. До сржи... Човек који види и који зна. Био је у центру тајфуна XX века. Ужас, горчина и мржња преплавили су његова дела, али, не представља ли то и потрагу за скривеним светлом које не успева да нађе? Не види ону велику идеју која се људима упорно нуди да би се наставила лаж. Селин не жели јефтине нагодбе са животом ни са Богом... Као неки Дон Кихот нашега доба, обрео се у свету коме не припада и који не разуме. Сваки покушај нагодбе лоше се завршавао.

Демоне детињства и одрастања описује у свом другом роману, *Смрт на кредит*. Фердинанд, трагични лакрдијаш, као и Бардами у *Путовању на крај ноћи*

, у потрази је за смислом у свету пуном распомањених личности. Истинска лирика избија са сваке странице ове књиге у необичној мешавини хумора и делиријума. Описује ескападе младог Фердинанда, спојем лиризма и лакрдије. То је прича о дечаку који одраста уз век Прогреса. Емоције преплављују догађаје. Комични лиризам постаје Селинов заштитни знак. Мистерија детињства и живота открива се у делићима безвремене легенде о Краљу Кроголду којом је проткао причу о одрастању... То је сећање Фердинанда писца, на стрип из његовог детињства... Кажњен због издаје Краља Кроголда, Гвендор Величанствени умире... „У зору, Смрт је стала испред њега, –

Јеси ли разумео, Гвендоре? – Разумео сам, о Смрти! Разумео сам још на почетку овог дана... Препознао сам у свом срцу, у својој руци, у очима својих пријатеља, чак и по кораку свог коња, некакву тугу, успореност и омамљеност, налик поспаности... У мојим промрзлим рукама гасила се моја звезда... Сви су се дали у бег! О, Смрти! Кајем се страшно! Срамота је велика!... Гледај ова јадна тела!... Не може ме опрати читава вечност тишине! – На овом свету нема тоpline, Гвендоре! Осим у легенди! Сва царства заврше уснулошћу!...”

Селин жели да нам да осећај лакоће и често уводи фантастичне призоре, вилинске приче, балете или легенде, остварујући фантазмагорични утисак на рубовима стварности која заудара бесмислом. Смрт и лакрдија стоје једно уз друго.

ПРОРОК

Селин се није сврставао у групе или партије. Усамљеност му је обезбеђивала независност и слободу. Био је најслободнији разбијач конвенција у књижевности. Има много имитатора и следбеника који су покушали да пишу његовим стилем, али нико од њих није имао ту оптику ни стил да завири у срце таме... Хенри Милер, Бароуз, Керуак, Буковски, да поменемо најпознатије.

И левица и анархистичка десница поздравили су његов први роман. Арагон и Елза Триоле превели су на руски *Путовање на крај ноћи* и Селин је отишао у СССР. Видео се у Селину велики оспораватељ капитализма и рата. Вратио се отуда разочаран и згађен. Написао је *Mea culpa*, највећу оптужницу и приговор комунизму и индустријализацији, икада написану. Никакав бољи човек тамо се не рађа.

„Привлачност комунизма, поштено речено неизмерна корист је у томе што ће коначно

скинути маску са Човека. Лишиће га „изговора”. Вековима нас он вуче за нос, са својим нагонима, патњама, чудовитим замислима... Нека сјаше бесловесни сањар... шупак, ко зна колико би нас још могао лагати! Тајна над тајнама. Остаће он, овејани муктација, вазда будан да стражари скривен иза свог вечног алибија. „Експлоатација јачег над слабијим”. Необориво... Мученик гнусног система! Прави Исус Христос!... (...) Комунизам, материјализам, значи Материја пре свега осталог, а кад је она у игри, никад не побеђује најбољи, него најбезочнији, најподмуклији, најсуровији. Погледајте како је и у том СССР-у лова зачас поново засела на престо! (...) Практична предност хришћанства је у томе што оно није сладило пилулу... Шчепа човека још у пеленама и сместа му све каже у лице, скреше му у брк: Ти сићушни, ти наказни смраде... Говно од рођења... Ипак можда... можда ако се загледа... може бити да постоји нека мала шанса да ти се малчице опрости, што си такав гадан, гнусан, говнав, незамислив... Ако лепо потпуно понизно, прихватиш све муке, искушења, беду и тортuru сопственог живота... Живот, проклетиња, само је кушање, тешко искушење. Зато штеди дах! Не трчи пред руду! Спаси душу и то ти је доста... (...) Свести човека на материју, то је нови закон, скривен, неумољив... Кад се насумце смешају две крви, једна сиромашна, а друга богата, никад се не обогати сиромашна, него осирوماши богата... (...) Човек је хуман отприлике исто онолико колико и кокош лети. Кад је из све снаге цимнеш у гузицу, кад је звизнеш лимузином, може да се вине чак до крова, али се одмах враћа на буњиште да покљуца кокошињак. То јој је природа, амбиција. Исто важи и за нас, у друштву. Престајемо да будемо најцрња говна само кад нас снађе катастрофа. А кад се све слегне, природа поново удари у галоп. И само због тога, ни о једној Револуцији не траба судити док не прође двадесет година.” Селин је овим текстом окренуо целокупну левицу против себе. Он није напао СССР да би истакао вредности Запада. „Сви Фордови су исти, совјетски или било који други.” Јасно је видео да је сан о социјалној револуцији (комунизам), само део јереси капиталистичког света, то јест, да се политичким променама може побољшати човечанство. Видео их је као два лица једног те истог зла, света материје и обожавања златног телета.

Презир и гађење на зла западне демократије је истог порекла као и презир према комунизму, који је само екстремни вид политике Запада. Антагонизам ова два зла је само привидан и вештачки је одржаван. Схватио је да капитализам и комунизам имају исто извориште, исте господаре.

После *Mea culpa*, Селин пише највећи памфлет у историји књижевности, *Багателе за један покољ* (1937), који је знатно утицао на његову књижевну репутацију.

Тридесетих година прошлог века, мирис II рата осећао се свуда. Селин, учесник и херој I светског рата, у жељи да упозори на рат, који није француски, на рат који ће поново

направити покољ Европљана, пише књигу вулканске снаге, не штедећи никога, напада на саме темеље епохе.

„Бог зна да је белац покварен!... Покварен до уништења! Али, Јеврејин је умео да преокрене ту исквареност себи у прилог, да је искористи, увелича, усмери, стандардизује као нико. Расизам! Расизам! Расизам!...”

Па даље у писму Лисјену Комбелу:

„Равноправност? Правда? Какве помирљиве и ужасне болеснице! Оне ће увек играти против нас! То је правило игре. Дезоријентисани против окрутно организованих. Либерали против расиста! Куда идете? Немате више нагон за физичким савршенством, за белим естетским лиризмом. Сама суштина сваке ствари. Књиге су вас убиле. Смисао белог живота!”

Селин је у форми разговора између писца и његовог пријатеља Јеврејина Гутмана, напао на све видове живота Европљана: „... Стандардизација и заглупљивање, у књижевности подражавање, сиромаштво, одсуство правог доживљаја, ликовне уметности и музика су поцрнчене и без значаја, образовање је глупо и стерилишуће, а све у циљу џиновског јеврејског подухвата да се освоји свет, да се потчине аријевци, да се униште традиционалне вредности које су давале снагу раси: фолклор и мужевност.” Сав тај божански делиријум и анатемишући лиризам, он користи да би одвратио од рата, да би спасао Француску и Европу. Обрушио се и на Енглеze, на масоне, на Хитлера, на Папу, на француске краљеве, Пруста, Коктоа, Жида... Римокатоличку цркву која се бави укрштањем раса... Не штеди ни аријевце који су плитки, пијани, лицемерни малограђани који су се одрекли себе, спремни да служе Прогресу и златном телету – Мамону. „Више не волимо сами себе.”

На почетку и на крају дела налазе се две вилинске приче, два балета, Селинове љубави. Мада се књига нашла у предратном општем антисемитском расположењу, он се ни уз кога није сврставао. Књига је остала као глас усамљеног анархисте у вртлогу наступајућег безумља. Сукоб је био неизбежан, на живот и смрт. Селин је знао да се води рат митова двају пророчишта. Расиста да, али антисемита не. Завидео је Јеврејима на очувању супстрата њихове расе, кроз векове, ендогамијом; завидео је на њиховој љубопитљивости, радозналости и интелигенцији, а највише на њиховој солидарности. Схватио је да је антисемитизам симптом слабости.

Као што рекосмо, књига је створила Селину велике невоље после рата. Иако је наслов био праћен речима „За добар смех у рововима”, послератна хистерија створила је лаж, инсинуацију да се наслов односио на судбину Јевреја у II светском рату. У *Багателама* се видео само један њен сегмент, антијеврејство. Међутим

Багателе

су много више од тога. Селин није штедео никога. Аријевце понајмање. Европу је оптуживао за свакојаку декаденцију, за заборав свога бића, своје традиције... „Јеврејин не објашњава све, већ

катализује читав

наш пад, све наше ропство, сву хроптаву закржљалост наших маса...”

Као учесник Великог рата, и сам тешко рањен, он се својски трудио да се не понови крвопролиће Европљана, које је већ доживео. Видео је антигерманску хистерију и хушкање штампе, махом у јеврејским рукама, на нови рат не—Јевреја Европе против Немачке. Нови крсташки поход Француза за рачун Израела. „Покушао сам, невешто, колико је у мојој моћи да се супротставим рату, кога сам сматрао неумесним, ужасним и глупим.” Селин је искрени пацифиста, против је новог братоубилачког цивилног рата Европе, манипулисане од Јевреја. Био је против национализама, јер су партикуларни и спречавају јединство европске расе. Само хомогене расе могу живети у миру. Оне мешане „противприродно”, вештачки супротстављене, у сталној су опасности од грађанског рата. „Фрицови никада нису били проаријевци – само антисемити, што је апсолутно глупо. Љутио сам се на Јевреје што нас гурају у унапред изгубљени рат. Никада нисам желео смрт Јеврејину или Јеврејима. Једноставно сам желео да зауздају своју хистерију и да нас не гурају на кланицу...”

Масакр из наслова, односи се на масакр Европљана у I, и неизбежни масакр у II грађанском рату Европе.

„*Багателе за један покољ*” тешко су сводљиве на антисемитизам. То је дело у коме су, сва Селинова поетика и стил били у служби приказа грандиозне, бруталне трагедије европског човека, доведеног на руб опстанка. Тешко је одупрети се утиску данас, да наша стварност не демантује тај пад. Окупирана и понижена, без оријентира, Европа данас личи на Селинова најцрња предвиђања. Сама слика данашње Европе рехабилитује Селина и даје му за право. По њему, потребно је све уништити, целу нашу цивилизацију, на погрешним вредностима засновану, да би се родило нешто ново што ће спасити нашу расу: „Потребни су нови људи! Родиће се тек након неколико десетина безимених катастрофа. Они ће поћи од НИШТА. Ми трба да паднемо у НИШТА. А још смо далеко од ништа – још смо бескрајно испуњени трулежом.”

Тотална негација стварности и крајњи песимизам у погледу модерног света, доводи га, на сличне позиције са људима из круга традиционалиста. Селин је песник и пророк посрнуле Европе. Хроничар је европске кали-југе. Његова чежња за божанском лепотом и правим духом наше расе је чежња за новим златним добом. То су извори његове поетике.

Контекст и дух времена је оно што је најбитније за разумевање „*Багатела*“. Европа међуратног периода је тражила трећи пут, ван плутократског капитализма Запада и ван бољшевизма Истока. Поверовало се у могућност спаса... И сатрвена је у менгелама материјализма.

По Селину, Немци нису Европи понудили револуцију националсоцијализма, већ само свој пангерманизам и малограђанство. Последња прилика да се створи Европа, пропуштена је. Европа са Европљанима. Сада је касно. „Историја не служи исто јело два пута. Сад се Европа не може направити! Док је било немачке војске могла се направити. С немачком војском, последњом немачком војском. Профућкали смо је! (...) А Хитлера никада нисам волео!”

Епопеју тог краха, те катаклизме, II светског рата, Селин описује у два своја велика романа: *Од замка до замка* и *Север*. „Инстербург... да! потом Елбинг! И Гумбинен... Торн!... туда су прошли!... потом Плок!... Ландзберг!... то су биле етапе!... Нојенкиршен!... скоро код Шћећина!... Нојенкиршен!... много болесних... Нојенкиршен! Било је још успомена!... знате, у болници!... био сам ађутант мајора... имена у шуми, по гредама, имена... урезаних, зар не?”

ПАРИЈА

Крај рата га затиче у збегу са целом вишијевском владом Петена и Лавала у Немачкој, у дворцу Хоенцолерна, у Зигмарингену. За Селина почиње бал вампира. Са Лили (његова жена Лусет Алманзор) и мачком Бебером, пролази кроз пожар Немачке, на коју је похрлила цела Европа. Он је хроничар пораза и бегунац. Жигосан и прокажен као „колабо“ одлази на север, у Данску. Годину и по дана проводи у затвору под оптужбом за издају иако колаборациониста никада није био. У Паризу му умире мајка и пљачкају му стан. Рукопис легенде о Краљу Кроголду заувек нестаје. Следећих пет година проводи под надзором, на обали Балтичког мора, у кућици за одмор свога данског адвоката. Бал вампира се наставља... Сартр пише клевету на његов рачун, претпостављајући да је био плаћен од Немаца као колаборатер. Фуриозним и убитачним одговором у памфлету *Распомамљеност*, Селин урнебесним стилем показује Сартру где му је место. „Сетите се да ужас није ништа без Сна и Музике. Ја вас доиста видим као пантљичару. (...) Алхемија има своје законе... ,туђа крв' се не свиђа Музама...”

Враћа се у Француску и настањује се у Медону, предграђу Париза, где у једном павиљону проводи последњих десет година живота. Заборављен. Лусет даје часове балета а он држи ординацију за сиромашне. Окружен многим животињама, у потпуном сиромаштву, уз музику и вежбе малих балерина, у вилинском окружењу пише своје последње дело *Ригодон*. То је трећи део „немачке трилогије” који описује године егзила и повратак у Француску. Испунивши свој уговор са Провиђењем, Селин умире 1961. Године 1968. (година студентских демонстрација) подметнути пожар захвата његову кућу и у ватри нестају сви рукописи из заоставштине... Тако се завршио живот Луја Фердинанда Селина Детуша, краља књижевности XX века.

Оклеветан и несхваћен, Селин је скупо платио своју „малу музику”, своју слободу. „Човек мора да каже све или да заћути заувек”. Трагедија је заштитни знак великих. Док читамо сведочанства о његовој послератној судбини, о прогону из литературе и изопштености, сећамо се Манцонијевих речи, које наводи Ниче: „Проклет нека је свако ко ожалости бесмртни дух.”

Ни на кога више него на Селина, не односе се речи Беле Хамваша о „светом песнику” (*Poeta sacer*), последњем чувару напуштеног светилишта, светог круга заједничког живота. Последњи велики песник аријевског света.

Његов живот је сажетак наших касти. Од ратника до пророка (друид–браман). Све, само трговац у животу није био. Пророци у данашњем свету су осуђени да буду парије.

Носталгијом за лепотом и митом Селин нас сећа на могућност другачијег живота, неке врсте сна о Златном Добу. А мрак, мржња и песимизам само су мера и слика нашег пада у цивилизацију којој припадамо. Као равнотежа халуцинантном песимизму и црнилу Селиновог дела, стоје бисери чисте лирске лепоте – трептави сјај сазвежђа велике Селинове ноћи. Као грчки трагичари, који су били у дослуху са божанским силама док су писали, тако и Селин мора да буде у божанском трансу да би нам причао о животу. Селин говори као пророк са разореног светилишта. Његово дело сувише је велико да би било игнорисано. Као Данте, Сервантес и Шекспир, својим целокупним делом дао је слику човека у божанској перспективи. Несводљив и несварљив, Селин је тиме мало преварио Смрт.

Има неког дубоког смисла ова Селинова посета.

Оклеветан и прокажен, Селин долази код нас, у оклеветану и прокажену Србију, да је подсети како се подноси свој Усуд, да је подсети како се подноси своја величина.<

Објављено: четвртак, 5. новембар 2015, 18:33h

(Овај текст је предговор за књигу *Багателе за један покољ* Луја Фердинанда Селина, „Укронија”, Београд, 2015. Књига је премијерно представљена на недавном шездесетом Међународном сајму књига у Београду.

Искористите погодности и набавите је непосредно од издавача:
ukronija@gmail.com, +381 63 483 917

)